

НЕЗАЛЕЖНАЯ БЕЛАРУСЬ

ПАЛІТЫЧНА - ГРАМАДЗКАЯ І ЛІТЭРАТУРНАЯ ЧАСОПІСЬ.

АДРЭС РЭДАКЦЫІ:

Вільня, Вострабрамская, 9.

Выходзіць ТРЫ разы у тыдзень:

у панядзелкі, серады
і пятніцы.

ЦЭНЫ АБВЕСТАК:

1 радок перад тэкстам . . . 4 рублі
1 радок пасля тэксту . . . 2 рублі

№ 9.

Вільня, Серада, 29 кастрычніка 1919 г.

Цана 50 кап.

Беларусы у Латвіі.

Выходзячая ў Рызе газета „Сёння“ друкуе весткі аб беларускім руху ў Рызе.

Агульны сход беларусаў.

У нядзелю, 7 верасня, у салі „Кармель“ адбыўся першы нацыянальны сход беларусаў. На сходзе было шмат людзей. Старшынёю сходу быў выбраны відны беларускі грамадзкі дзеяч, сябра Цэнтральнае Рады Віленшчыны і Горадзеншчыны І. Чарапук.

Пасяджэнне вялося ў беларускай мове.

Старшынёю сходу была абвешчана „Грамата Рады Беларускае Народнае Рэспублікі да беларускага народу. Пасля абвешчання граматы, доўга раздаваліся вадушэўленьня крыкі: „Няхай жыве Вольная Беларусь“, „Няхай жыве Рада Народных Міністраў“. Пасля абвешчання граматы старшыня Чарапук з вялікім пад'ёмам прачытаў даклад аб нацыянальна-палітычным палажэнні Беларусі. Дакладчык падчыркнуў тыя грунтовыя прынцыпы, па якім сканстраваўся дзяржаўны строй Беларусі, працу Рады Міністраў, абхарактэрызаваў адносіны да суседніх дзяржаў.

Пасля дакладу былі зроблены выбары ў нацыянальную Раду Латвіі. У склад Латвійскай Рады ўвайшло дзевяць сяброў.

Беларуская нацыянальная Рада ў Латвіі будзе працаваць у цесным кантакце з сваім урадам, пры чым за аснову прынята ніжэйпаданае:

1) Стварэнне нацыянальна-тэрытарыяльнае незалежнасці беларусі і ўзмацаванне заваёваных правоў. 2) Широкае падтрыманне культурна-эканаміцкага адраджэння Беларусі. 3) Дамаганне скарачэння склікання Беларускага Устаноўчага Сойму. 4) Скарачэнне раз'вязанне

зямельнага пытання, пры чым усе землі: дзяржаўныя, манастырскія, царкоўныя і прыватныя перадаюцца працоўнаму народу.

5) Абарона грамадзкіх правоў у Латвіі і цэлы сьцяг іншых пунктаў. Беларускім консулам быў зроблены даклад аб магчымасці легальнага пераезду ў бацькаўшчыну, пры чым ён падчыркнуў, што ў сучасны момант легальная адпраўка покуль несмагчыма.

Агульным сходам была прынята рэзалюцыя аб палітычным момэнце, а таксама тэксты прывітальных тэлеграм Латвіі і Радзе Міністраў Беларусі:

1) Ураду Латышскай Рэспублікі міністру-прэзідэнту Ульманісу.

Першы нацыянальны сход беларусаў у м. Рызе згодна з дэмакратычнай Латвіяй у яе барацьбе за нацыянальна-палітычную свабоду і дзяржаўную незалежнасць.

Беларусы моцна вераць, што супольная праца на Вэрсальскай канфэрэнцыі абодвух дзяржаў прывядзе да дзяржаўнае незалежнасці Латвіі і Беларусі.

2) Радзе народных Міністраў Б. Н. Р. мін.-прэзідэнту А. Луцкевічу. Першы нацыянальны сход усіх грамадзян Беларусі, якія жывуць у Рызе, вітае Урад Рэспублікі, які моцна стаіць на абароне народнае свабоды і гаспадарственнае незалежнасці Беларусі.

Рэзалюцыя аб палітычным момэнце, прынятая на агульным сходзе беларусаў.

У грозны нацыянальны час 12-ціх міліёнай Беларусі, калі на яе зваліваюцца новыя спробы раздзелу чужынцаў і парабашчэння—нацыянальны сход грамадзян беларусаў у м. Рызе дамагаецца ад вялікіх дзяржаў згоды, каб Беларусь была прызнана незалежным і непадзельным краем.

Нацыянальны сход падтрымлівае пастанову 1-га Усебеларускага дэмакратычнага конгрэсу 1917 году і выбраныя ім Рады, якія абвешчалі Беларускаю Народную Рэспубліку свабоднай і незалежнай дзяржавай.

Агульны сход кліча ўвесь беларускі народ моцна злучыцца ў нацыянальна-народны саюз, ня гледзячы на партыйную прыналежнасць і рэлігійную розніцу, дзеля абароны свабоды і законных правоў Беларусі.

Рада Беларускай Народнай Рэспублікі, як паўнамоцны прадстаўнік усяе Беларусі, павінна ў найхутчэйшы час аднавіць сваю гаспадарственную дзейнасць для далейшай гаспадарственнай працы ў старой сталіцы Беларусі — Вільні. Разам з гэтым сход энэргічна пратэстуе проці захватнае палітыкі Літоўскага Ураду, якія дамагаюцца прылучыць бяз ніякіх аснаванняў прадвечныя беларускія землі Віленшчыны, у якой лічыцца 80% беларусаў і Горадзеншчыны, якая мае 70% беларусаў згодна з апошняй ваеннай статыстыкай тутэйшых жыхараў*.

АПОШНІЯ НАВІНЫ

Паведамленьні Польскага
Генэральнага Штабу.

Фронт Літоўска-Беларускі.

Варшава, 25—X. (ПАТ). Высіліўшыся апошнімі бязудачнымі атакамі ў паў-

ночным раёне р. Бярэзіны, непрыяцель стаіць пасыўна.

Сёння ўночы наш ахвіцэрскі аддзел неспадзеўным нападам на ўсход ад Бабруйска разбіў аддзел непрыяцеля, узяўшы 132 палонных, 1 кулямёт і шмат ваеннае здабычы.

Варшава, 27—X. (ПАТ). Пад Дзевінскам слабая дзеяльнасць нашае і непрыцельскае артылерыі.

У паўночна-ўсходнім раёне дзеяльнасць разведчыкаў з абодвух бакоў.

У раёне Барысава мы адбілі шмат атак непрыцеля.

На рэшце фронту бяз зьмен.

■■■■■■■

Літоўска-нямецкія бітвы.

Бэрлін, 25—X. (ПАТ). Аб бітвах паміж літоўскім і нямецкім войскамі літоўскае бюро друку гэтае паведамляе. Пасля нападу войск Бэрмонта ў Шаўлях, Куршанах і іншых мясцовасцях, гдзе літоўскія войскі былі разброены і літоўская ўлада арыштавана, а маемасць літоўскае дзяржавы абрабавана, літоўскі ўрад прымушан быў сканцэнтравач свае войскі ў мясцовасцях Шадова, дзеля таго, каб перашкодзіць магчымай атацы непрыцельскімі войскамі Коўны. Разам з гэтым літоўскі ўрад заявіў, што вышэй зробленыя крокі не скіраваны проці нямецкага ўраду. Потым ген. Эбергартда паведамілі, што літоўскі ўрад ня будзе рабіць перашкод да ўваходу нямецкіх войск з Курляндзі. Немцы патрэбавалі, каб літоўскія войскі адступілі на 15 кілёметраў ад з. д. лініі Радзівілішкі—Лаўгшары. Літоўцы не згадзіліся з гэтым, боючыся нападу войск Вірголіча. Пасля гэтага немцы выслалі ў кірунку на Шадоў браніраваны поезд, які адкрыў агонь проці літоўскіх аддзелаў у раёне Лаўгшарга. Літоўцы адказалі агнём з гармат і гэткім чынам распачаліся бітвы паміж літоўцамі і немцамі.

Нямецкія спадзеўкі.

Гр. Вестарп на пасяджэнні саюзу нямецкіх патрыотаў заявіў, што немцы не супакояцца, пакуль не адбярдуць польскіх зямель, якія адабралі ў іх па версальскай умове.

Дээртывства ў бальшавікоў.

Вільня, 27—X. (ПАТ). Дээртывства з бальшавіцкай арміі, якая змагаецца на польскім фронце, павялічваецца ў нечуваных размерах. У некаторых мясцовасцях цэлыя аддзелы пакінулі акопы і разыйшліся дамоў. Галоўнаю прычынаю ёсць голад і скорая зіма. Бальшавіцкая ўлада ня мае магчымасці што-небудзь з гэтым зрабіць.

Літоўскія стральцы.

Вільня 27—X (ПАТ) Старшыня Літоўскага ўраду міністраў Гальваноўскі заняўся арганізацыяй вольных літоўскіх стральцоў. На сходах гэтых стральцоў адкрыта панавалі лёзунгі знішчэння «польшчызны» ўва ўсіх яе праявах.

Румыны йдуць у Ўкраіну.

Рена. 3 Жмэрэнькі паведамляюць, што румынскія войскі займаюць вёскі ў Хэрсонскай губ.

Выезд дэпут. Вітоса.

Кракаў, 25—X. (ПАТ). «Kurjer Codz.» паведамляе, што па дастатым весткам, дэпутат Вітос маніцца ехаць у Амэрыку, гдзе ён будзе агітаваць пасярод амэрыканскіх палякаў з мэтай дастаць сродства на патрэбы краю.

Польшча і Балтыка.

Парыж, 25—X. (ПАТ). «Excelsior» паведамляе, што з гутаркі, якая была з латышскім дэлегатом Гросвальдам вынікла, што апошні лічыць, што ў Латвіі нямецкая культура зьменіцца на французскую. Гросвальд выказаў надзею, што Польшча, па сканчэнню непаразуменьня з Літвой, злучыцца ў адну лігу з Латвіяю, Эстоніяю і Літвой.

Фон-дэр Гольц і Юдэніч.

«S. Express» паведамляе, што дастаты весткі з Рыгі аб тым, што фон-дэр Гольц знаходзіцца ў Рызе адкуль паслаў ультыматум Эстоніі, каб яна прапусьціла яго войскі, якія йдуць на Пецярбург проці бальшавікоў. Яго армія складаецца з 75.000 расейцаў і 120.000 немцаў. Рэзервы яго стаяць у Каралеўцы.

Сьмерць Міцкевіча-Капсукаса.

Паведамляюць з Смаленску, што там памёр быўшы старшынё бальшавіцкага работніцкага сялянскага ўраду Літвы і Беларусі вядомы бальшавік В. Міцкевіч-Капсукас.

У сваім часе ён па прыговору Варшаўскага Акружнага Суда адбыў 8 гадоў катаргі, а потым быў сасланы ў Сьбір. Абараніцелем яго ў судзе быў адвакат А. Ф. Керэнскі, той самы, каторы быў старшынёю расейскага часовага ўраду і потым за галаву якога бальшавікі давалі 50.000 руб.

Англія і Расея.

Лёндэн, 25—X. (БВД). «Рэйтэр» паведамляе: ваенны міністр заявіў, што Вялікая-Брытанія мае той пагляд, што Расея можа быць спасена толькі самімі расейцамі. Ён адмеціў, што Англія і далей будзе рабіць дапамогу тым рускім групам, якія былі

вернымі саюзнікамі ў час вайны, дзеля таго, каб яны мелі магчымасць аднавіць парламентарна-дэмакратычную Расею.

Чарнасоценны заговор.

У апошнія дні нямецкі друк дае шмат вестак аб прыбалтыцкай авантуры Авалова-Бэрмонта і фон-дэр Гольца. Каб знішчыць паўночна-заходні ўрад Юдэніча з Ланозавым на чале, у Бэрліне стварыўся новы паўночна-заходні расейскі ўрад, галоўнаю мэтай якога зьяўляецца аднаўленьне ў Расеі манархіі пры падмозе наймальных нямецкіх жаўнераў і ўтварэньне расейска-нямецкага саюзу.

Галоваю і ініцыятарам усяе гэтае справы зьяўляецца сын быўшага расейскага чарнасоценнага міністра Дурнова. У склад ураду ўваходзяць: б. т. вар. старш. гасуд. думы кн. Валконскі, сэнатар Пален, генэрал Чарнілоўскі-Сокол, сэнатар Рымскі-Карсакоў, б. нач. Ліб.-Ром. ж. д. Ільін, Энгельгард і Зімін.

Вось гэны чарнасоценны ўрад цяпер вядзе перагаворы з прадстаўніком амэрыканскага мільярдэра Моргана Можэлем аб пазычцы ў 300 міль. марак. Перагаворы вядуцца ў кватэры быўшага нямецкага міністра Сольфа. З Можэлем ужо зроблі контракт, па якому «расейскі ўрад» дае розныя канцэсіі фірме Моргана.

У гутарцы з нямецкім карэспандэнтам Дурново заявіў, што яму здаецца, што толькі адна Нямецчына можа знішчыць бальшавікоў у Расеі. Для гэтага трэба 150 тыс. салдат пад камандаю расейскіх ахвіцэраў. Гэткія сілы ўжо ёсць у руках ген. Ф.-д. Гольца, каторы перайшоў на расейскую службу, і палкоўніка Бэрмонта. (Ад сябе дададзём, што па вестках Бэрмонт не палкоўнік Бэрмонт-Авалоў, а капельмайстэр аднаго з быўшых расейскіх палкоў—Берман).

У Бэрліне ўтварылася расейская ваенна-палітычная рада пад кіраўніцтвам генэрала Біскупскага. Гэтая рада абгаварвае, як заяваваць Расею і аднавіць манархію. Нядаўна яна звярнулася да адм. Калчака, выказала яму свае мэты і прапанавала працаваць сумесна. У парадзе былі прадстаўнікі ськінутага вільгельмскага ўраду і ваенныя з штабу Гіндэнбурга. Балей за ўсё дзіўна тое, што там быў і шэф англіцкай ваеннай місіі ў Бэрліне ген. Малькольм, хаця і невядома з якімі мэтай.

Газэты паведамляюць, што нямецкі ўрад Баўэра, хоць афіцыйна і ня выказаў сваіх адносін да гэтае авантуры, але-ж, мусіць, гатовы падтрымаць гэта, бачучы ў ім апору проці бальшавікоў.

Лідэр незалежных, Кон, у Нямецкім Нацыянальным Сейме раскрыў гэтую авантуру расейскае рэакцыі. Ён адмеціў, што нямецкі ўрад у прыбалтыцкім краі прыняў учасьце ў вярбаваньні ахвотнікаў у нямецкую армію фон-дэр Гольца. «Дзякуючы ім,—кажа Кон,—дзсяткі тысячаў мала-

дых немцаў перавярнуліся ў Балтыцкім краі ў разбойнікаў, яны становяцца ахвярамі нямецкіх баронаў, якія да вайны давалі цару самых зялёных угнацецеляў».

Якія пляны мае гэты ўрад яшчэ не вядома, але ж здаецца, ён хоча дабіцца развалу арміі Юдэніча і самаму заняць Пецярбург.

Цяпер фон-дэр. Гольц і Бэрмонт апіраюць у тылу антыбальшавіцкіх сіл. Яны занялі частку Эстоніі, «окупавалі» значную частку Латвіі і ўварваліся ў Літву.

Якія ў іх адносіны да Польшчы яшчэ невядома. Цяпер гэныя банды стаяць прыкладам у 100 вярстах ад Вільні, намечаючы свой навал у бок Коўны.

3 ГАЗЭТ.

Вперед! піша: «у заўсёднай рубрыцы нашае газеты падавалі мы часта тыя выпадкі, у якіх ураднікі на почце адмаўляліся прымаць корэспандэнцыю, якая напісана па ўкраінску. Сваё дзеянне яны мотывавалі тым, што ёсць загад дырэкцыі. Цяпер мы знайшлі ў зборніку дзяржаўных законаў такі загад. Ён кажа: «Пачтовыя прыказы належыць прымаць толькі ў польскай мове». Які матыў мела ўлада зробіць такі загад, мы ня ведаем. У кожнага здарэнні прыйдзецца заняць супроці гэтага адпаведнае становішча».

Ад сябе дададзем, што і ў нас, у Беларусі, часта ня прымаюць газет, лістоў і інш. адрасаваных пабеларуску.

Саюз проці немцаў.

„Goniec Miński“, кажучы аб адносінах паміж Польшчай з аднаго боку, Расеяю і Украінаю — з другога, піша, што польская самабарона і народны інстынкт прымушаюць шукаць прыцельскіх, а не воражых адносін. Прыроднымі натуральнымі прыхільнікамі могуць быць Украінцы, каторым трэба адкінуць старую ідэалогію і стварыць новую, якая мела-б рэальнае значэнне. Абпальнае зразуменне, супольныя інтэрэсы павінны зробіць згоду. Вынікам паразумення павінен быць саюз народаў ад Балтыкі да Чорнага мора. Гэткі саюз, зроблены раз на заўсёды, прымусіць Эўропу да так жаданага спакою, калі не на заўсёды, дык на даўгія гады».

Усходняя Галічына.

„Вперед“, разглядаючы справу Усходняе Галічыны піша: «з усіх крокаў польскіх палітыкаў і журналістаў вынікае, што справа Галічыны яшчэ не развязаана, яна становіцца прадметам спрэчкі паміж Расеяю і Польшчай. Расея дамагаюцца з усіх сіл, каб у гэтых таргох ня даць голасу ўкраінскаму народу і ўраду.

Праўда аб Дэнкіну.

„Abend“ паведамляе, што ўсё рэальна аб вялікіх пераходах Дэнкіна гэта — толькі манэўр швэдзкае біржы.

Гр. Патоцкі — бальшавік.

У Канді (Амерыка), як паведамляюць «Nav. Listy» арыштаваны гр. Максімільян Патоцкі.

Пры ім знойдзена вельмі шмат грошаў, даручаючыя лісты да правадыроў бальшавізму ў Лендыне, Вене, Бэрліне, Парыжы і г. д.

Таксама і ў яго таварышкі, б. скакухі царскага балету знойдзены розныя лісты. Гр. Патоцкі ехаў пад імем Ен Дээн.

3 БЕЛАРУСІ.

З чаго пачаць будаванне Беларускага Войска.

Патрэбнасьць стварэння нашае нацыянальнае аружнай сілы адчуваецца даўно ўсімі нашымі політычнымі групамі і партыямі і дзеля таго мы гэтае пытанне, у звязку з адбыўшым ужо фактам утварэння вайскавай беларускай камісіі, — лічым зусім насьпеўшым і патрабуючым самага шырокага асвятлення зусіх бакоў, а галоўным чынам з боку чыста практычнага выканання вялікай задачы.

Перш за ўсе мы павінны памятаць, што перад намі самая найважнейшая і, як пакажа далейшы ход справы, даволі трудная задача: *дасягнуць таго, каб войска нашае было напэўна ўжо сьвядомым нацыянальна і дабравольна прыме яркай азнакі гэтай сьвядомасці — нашу мову і нашу граматынасьць. А, у працэсе выпадку, яму й ня мейсца ў нацыянальна-беларускім войску. Бо калі, будуючы нашу школу, мы дапускалі недапусьцімае, калі ў беларускіх нашых школах і прытулках інады здаралася, што настаўнік гаварыў да вучняў не пабеларуску, дык ніколі ў сьвечце ня можна дапусьціць, каб у беларускім войску афіцэр гаварыў да салдата не пабеларуску. Гэта-ж нарэшце, зусім ясная аксіёма. Бо іначай беларускае войска будзе адной толькі пустою назваю і выяўляліме сабою pop sens.*

Апошняе пытанне, як нам здаецца вялікай труднасьцю ў сабе ня мае, таму, што як афіцэры, так і салдаты нашыя як сапраўдныя сыны свайго гаротнага, працоўнага народу, будуць выяўляць сабою не які-небудзь інакшы, як толькі дэмакратычны элемент. І праз гэта заводзіць тыя, ці іншыя формы грубага, зьневажачага чалавечую асобу, абхаджэння старшых з малодшымі (вышэйшых чыноў з ніжэйшымі) тут не давадзецца, ды й ні ў якім разе нельга, як гэта было напр. у старой расійскай арміі, дзе «тыканьне» салдата было зусім нормальным нацыянальна-вельікарускім зьявішчам. Трэба толькі пастарацца усьведаміць нацыянальна кожнага нашага ваяку

і ясна паставіць прад ім вялікую мэту адбудовы *нашай беларускай дзяржаўнасьці* у форме Беларускай Народнай Рэспублікі. Тут зьявіцца вялізарнейшая патрэба у популярнай нашай літэратуры, у спецыяльным вайсковым беларускім друкованым слове і на гэта трэба будзе напэўна шмат нашай сілы.

З пунктаў 1-га і 2-га, каб ўсе, што дачыцца службы, пісалася і гаварылася у нашым войску пабеларуску, пунктаў, паўтараем, зусім ясных і катэгарычных, вынікае новае гэтака сама яснае й катэгарычнае палажэньне: *кожны афіцэр, ці пад-афіцэр (а, дай Божа, каб і салдат) бязумоўна умеў, як належыць, гаварыць, пісаць і, разумеюцца, чытаць пабеларуску.* Як толькі гэтага мы дасягнем, дык рэшта ўсе само сабою — зробіцца. Ухільца ад гэтых прынцыпаў у бок дапушчаць тую, ці іншую слабасьць ні ў якім разе нельга, бо іначай мы зробім ня тое, што хочам, ня тое, што трэба — мы зробім не сваё, а чужое. Тут, разумеюцца шмат труднасьцяў, але перад імі спыняцца нельга ні на адну мінуту. Трэба зараз жа, як толькі зарэгіструецца давалі значны лік афіцэраў, ці пад-афіцэраў, адкрыць для іх нашыя курсы, даць ім гатовыя вайсковыя падручнікі, абаснаваць прад імі ясна мэту іх вялікай работы і абудзіць у іх пачуцьце няухільнага перакананьня у тым, што адраджэньне бацькаўшчыны настала і выльецца яно у поўнай форме калі не сёння, дык заўтра. Трэба, па магчымасьці, азнаёміць іх з ваеннымі момэнтамі нашай гісторыі за літоўскі, польскі і нават за пакрыты сівізнаю мінуўшчыны, полацкі перыяд.

Азнаёміўшыся з вялікімі момэнтамі нашай слаўнаў мінуўшчыны, ваяка наш будзе напэўна ўжо сьвядомым нацыянальна і дабравольна прыме яркай азнакі гэтай сьвядомасці — нашу мову і нашу граматынасьць. А, у працэсе выпадку, яму й ня мейсца ў нацыянальна-беларускім войску. Бо калі, будуючы нашу школу, мы дапускалі недапусьцімае, калі ў беларускіх нашых школах і прытулках інады здаралася, што настаўнік гаварыў да вучняў не пабеларуску, дык ніколі ў сьвечце ня можна дапусьціць, каб у беларускім войску афіцэр гаварыў да салдата не пабеларуску. Гэта-ж нарэшце, зусім ясная аксіёма. Бо іначай беларускае войска будзе адной толькі пустою назваю і выяўляліме сабою pop sens.

Дык вось-жа, з кадру сьвядомых нацыянальна камандзэраў, з гэтага страшэнна-труднага першага кроку трэба пачаць вялікую й магутную будову, — будову нацыянальнага беларускага войска. А дробнасьці, само сабою, павінны быць на ўвазе, хаця яны ні ў якім разе не зьяўляюцца пытаньнем першае чаргі.

К. М.

«Беларусь».

Прыклад усей моладзі.

Яшчэ ўвясну сёлета ў Горадні была заложана па ініцыятыве гр. гр. Курбскага і Саломыка «Грамада Беларускае Моладзі», якая мела-бы сваёю мэтай злучыць маладых сыноў адраджаючай Бацькаўшчыны Бе-

ларусі на грунце чыста асьветным, зусім далёкім ад зьменных палітычных кірункаў. Відаць у добры час былі кінуты зьняты тварцоў новай пазіцыі паміж горадзенскага беларускага грамадзянства, бо лічба сяброў грамады шпарка павялічвалася. Неўпынная праца ў кірунку беларусазнаўства памагла павядомам грамады хутка выдзеліць найбольш сьведомы і найбольш шчыры элемент моладзі і згрупаваць іх у адной з сэкцый Грамады-драматычнай, паставіўшай за абавязак свой: папулярызацыю беларускага слова публічна з аткрытай сцэны. Ідэя была харошая. Не хапала толькі маладым патрыотам дазнанага кіраўніка, каторы памог-бы аканкрэтаваць гэтую думку і правесці гэтакім парадкам у жыццё. Аднак і тут шчасьце ўсьмяхнулася маладым артыстам. Акурат у гэты час прыехала ў Горадзень вядомая беларуская дзеячка, паважаная грамадзянка Мядзёлка, што сядзела ў вастрозе ў працягу месяца за беларускую справу. Моладзь радасна заварушылася, бо ведала што п. Мядзёлка, працаваўшая на беларускай сцэне яшчэ з 1913 году, паможа ім наладзіць тэатральнае дзела. Надзеі іх спраўдзіліся. Глыбокая любоў п. Мядзёлкі да Бацькаўшчыны, працавітасць яе, добрае знаёмства з рэжысэрыяю і тэхнічнымі патрэбамі сцэнарыя беларускіх твораў зрабілі сваё. Ужо з ліпня пад кіраўніцтвам п. Мядзёлкі інтэнсіўна запрацавала драматычная сэкцыя Грамады і 20 таго-ж месяца ў мястowym тэатру было прадстаўлена „па рэвізіі“ і „як яны жаніліся“, 7 верасьня «страхі жыцця» і «мядзведзь», 19 кастрычніка «Паўлінка» і «Міхалка». Калі скупа прыходзіцца падзяляць пахвалою ігру артыстаў на спэтаклі 20 ліпня, дык за то у большай долі прыходзіцца абдзяліць гэнаю пахвалою маладую трупку Грамады Беларускай Моладзі за тую ігру, якую бачылі горадзяны ў нядзелю 19 кастрычніка і якая між іншым прыцягнула многа публікі, абдзяляўшай артыстаў спэтаклю частымі воплескамі. І было за што, бо глядзячы на сцэну, прыкладам у часе II акту «Паўлінкі», альбо слухаючы монологі з «Міхалкі» так і думалася, што ўсё гэта не мастацтва, а самая жывая праўдзівасьць, якую, запраўды, спаткаць можна ў чыста беларускай паўпанска-шляхоцкай хаце. З жаночых роляў найбольш выпукла, па натуральнаму былі выпаўнены ролі п. Мядзёлкі (Паўлінка), п. Рубаніхі (Адэльца) і п. Грынкевічанкі (Альжбеты) сваёю стараннасьцю і цёплаю іграю першыя дзьве артысткі далі жывыя абразы дзяўчат, з якіх кожны пасвойму глядзіць на замужства; трэцяя стварыла праўдзівы тып бабы-маці, слухаючай ўва ўсём мужа гаспадара і гарача любячай сваю дачурку-зязюлячку. Канкурэнтамі артыстак былі калегі іх на сцэне гр. гр. Амялянчык, Юрачка, Шурпа Драздоўскі. Яны бяспадобна гладка і вель-

мі ўдачна ахарактэрызавалі гаспадароў-беларусаў. Круты характар бацькі Паўлінкі (роль Амялянчыка) патрабуючы поўнага падчынення і послуху ад дочкі і жонкі; шырокая натура свата яго Пранціся (Юрачка) у сэнсе выпіўкі гарэлкі проста цераз рыльца бутэлькі і хітрасьць яго; простадушныя погляды старога (Шурпа) на замужства дзяўчат—усё гэта ёсьць малжанкі з жыцця беларускай сям'і, патрыархальнасьць каторай яшчэ і да сёньняшняга дня захавалася, але ўжо памалу да яе пачынаюць улазіць новыя тыпы поўмескія, якія набраўшыся мескае хванабэрыі, пачынаюць ставіцца высака, лічучы сябе панічамі. Вось гэтую струнку такіх панічоў мескіх дасканальна абрысаваў Драздоўскі ў „Паўлінцы“ юмар яго, дзе патрэба пераходзячы ў камізм, як гэта бачым у яго Міхалцы, даўцэласьць уражаньня сюжэтаў «Паўлінкі» і „Міхалкі“ і шмат спагадаў добраму на-строю люднай публікі. Наагул у маладых артыстаў апрача шчырасьці да беларускай сцэнічнай працы ёсьць артыстычная непрынука, свабоднае дзяржаньне на сцэне ў часе ігры, што разам дае надзею бачыць ў гэтых маладых сілах задаткі талентных артыстаў, якія ў будучыні можа абагацяць беларускі тэатр.

Я. Н.

Горадзень.

Маленькі фельэтон.

Зрэзаўся на экзаменах.

А што дагэтуль вы рабілі?
А дзе дагэтуль вы былі?

Я. Купала.

...Фортуна-лёс круціць сваім адвечным колам і тое, што ўчора, было унізе, сёньня сьвеціцца на вярху.

Гэтак думаў афіцэр рускай арміі Н. Дагэтуль ён ніколі філёзофам ня быў, але вось жыццё само загадала—думаі! І ён, хоцькі-ня-хоцькі, пачаў думаць:

...Аб беларусах чуў я ўжо, дзякаваць Богу, некалькі гадоў, Зьезды, газэты, беларускі народ, край і г. д. Заўсёды я стараўся шкодзіць ім на усялякіх сходках, крычучы, што няма Беларусі, што гэта *Северо-Западный русский край*. Не цяпеў і не цяплю гэтага сабачага, дзікога языка! А цяпер. во маеш—сам-бы хацеў у беларусы запісацца, бо як афіцэру рускай арміі прыдзецца з Менску выехаць. Запішуся ў беларусы! Я-ж, папраўдзе беларус, а беларусаў з Менску не высылаюць, запішуся! — і стукнуў кулаком аб стол.

Афіцэр Н прыпомніў сваю вёску ў Меншчыне, дзе ён радзіўся, прыпомніў сваіх бацькоў—лапатнікаў, якімі ён ніколі не хваліўся.

Ды я-ж беларус! і ён аж двойчы стукнуў кулаком аб стол і пабег рэгістравацца ў Беларускі Камітэт.

У калідорах Беларускага Камітэту таўчэцца шмат народу—«бёлоруссы» прыходзяць пісацца ў беларусы. Прыходзяць хавацца пад беларускім штандарам як пад парасонам ад дажджу.

Пільна чытаюць беларускія абвесткі, каб «пры экзаменах» гаварыць пабеларуску.

* * *

Адтуль афіцэр N выскачыў, як ашпараны, чырвоны, успацеўшы, з голаснай кацапскай лаянкай на вуснах: ён праваліўся на экзаменах—яго беларусы ня прыймаюць зусім з памяці яму **вышла**, што нядаўна ён у польскай улады зарэгістраваўся рускім...

(«Звон»).

З. Бядуля.

Папраўка.

З прычыны недагляду ў № 5 «Н. Б.» у адзеле «З газэт» пасля выдэржкі з «Gazety Polskiej» агляднік, згаджаючыся ў агульных рысах з «Г. Р.», дадае, што ў нашым краі да гэтага трэба дадаць нацыянальны ўціск. Рэдакцыя з напісаным у ўвазе аглядніка не згаджаецца, бо няма ніякага матэр'ялу, каторы-бы сьведчыў, што на ўрадавай службе ёсьць людзі так няпрыгатаваныя, як гэта кажацца ў «Г. Р.» у асобнасьці, што да суду.

Што датычыць слоў у ўвазе „нацыянальны ўціск“ дык гэта адносіцца не да суду, а наагул да нацыянальных адносін у нашым краі.

Рэдактар і выдавец: К. МЯДЗЁЛКА.

АБВЕСТКІ.

Новыя Беларускія кнігі:

Географія Беларусі—Смоліча.

Цана 10 мр.

Беларуска-Маскоўскі слоўнік—

Максіма Гарэцкага. Цана 7 мр.

Родны Край, першая пасля лемантарна кніга да чытаньня—М. Гарэцкае. Цана 3 мр. 50 ф.

Родны Край, другая пасля лемантарна кніга да чытаньня—Л. Чарняўшчанкі. Цана 3 мр. 50 ф.

Лемантар «Зорка» — А. Смоліч. Цана 1 м. 75 ф.

Беларуская Граматыка — Тарашкевіча. Другое выданьне. Цана 2 мр. 50 ф.

Прадаюцца ў БЕЛАРУСКАЙ КНІГАРНІ, Завальная, № 7 і ўва ўсіх іншых кнігарнях.